

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 1.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.1.9>

УДК 331.363.7 : 378.2: 377.018.48

В. В. Корольков,

*к. е. н., професор, професор кафедри менеджменту та адміністрування,
НУ «Запорізька політехніка»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3593-8512>

Т. В. Пуліна,

*д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту та адміністрування,
НУ «Запорізька політехніка»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2672-8281>

Д. В. Первєєв,

*асистент кафедри металорізальних верстатів та інструменту,
НУ «Запорізька політехніка»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5342-0215>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ВИЗНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КВАЛІФІКАЦІЙ В УМОВАХ ОРІЄНТАЦІЇ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ

V. Korolkov,

*PhD, Professor, Professor of the Department of Management and Administration,
National University «Zaporizhzhia Polytechnic»*

T. Pulina,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Management
and Administration, National University «Zaporizhzhia Polytechnic»*

D. Pervieiev,

*Assistant of the Department of Metal Cutting Machines and Tools,
National University «Zaporizhzhia Polytechnic»*

PECULIARITIES OF THE RECOGNITION OF PROFESSIONAL QUALIFICATIONS NATIONAL SYSTEM FORMING IN THE CONTEXT OF ORIENTATION TOWARDS THE EUROPEAN PATH OF DEVELOPMENT

У статті проведено ретроспективне дослідження формування національної системи визнання професійної кваліфікації фахівців різного рівня освіти, спеціальностей і професій. Дослідження змін проведено починаючи з часів набуття Україною державності. Досліджено зміну визначення категорій спеціальність, професія, кваліфікація і робота. Визначено особливості процесу формалізації системи визнання кваліфікацій з орієнтацією на Європейський шлях розвитку. Проведено оцінку існуючого стану національної системи визнання кваліфікацій. Розглянуто основні складові національної системи кваліфікацій центральним органом якої є Національне агентство кваліфікацій, яке здійснює акредитацію кваліфікаційних центрів. Розглядаються питання формування професійних стандартів, а також реєстру кваліфікацій і національного класифікатора професій, які формують підґрунтя для визнання кваліфікацій що відповідають вимогам ринку праці і визнаються на Європейському рівні. За підсумками дослідження визначено кілька невдалих спроб прийняття Закону України Про національну систему кваліфікацій і необхідність його прийняття на основі всебічного обговорення зі всіма стейкхолдерами процесу. Також визначено неузгодженість процесів надання професійної кваліфікації випускникам закладів освіти.

The article conducts a retrospective study of the formation of the national system for the recognition of professional qualifications of employees of various levels of education, specialties, and professions. Changes in the organization of the processes of recognition of qualifications of employees during the period after Ukraine gained statehood were studied. With the acquisition of statehood, Ukraine inherited a legislative framework that determined the methods of implementing educational activities and mechanisms for recognizing qualifications from the Soviet-era system and required changes. Changes in the definition of a specialty, profession, qualification, and category of work were studied. In 1997, the Council of Europe and UNESCO adopted the Lisbon Convention, a key international document regulating the recognition of qualifications in the field of higher education in the European region. Ukraine ratified the Lisbon Convention in 1999,

an essential step towards integration into the European educational space. The first draft law on the National Qualifications System was prepared in 2009. 2010, the National Classification of Professions was approved and implemented in Ukraine. The features of formalizing the system of recognition of qualifications with an orientation towards the European development path were identified. The current state of the national system of recognition of qualifications was assessed. The main components of the national system of qualifications were considered, the central body of which is the National Qualifications Agency, which accredits qualification centers. The issues of forming professional standards, the register of qualifications, and the national classifier of professions, which are the basis for recognizing qualifications that meet the labor market requirements and are recognized at the European level, were considered. The study results indicate several unsuccessful attempts to adopt the Law of Ukraine “On the National Qualifications System” and the need for its adoption based on comprehensive discussion with all stakeholders. Inconsistencies were also identified in the methodology for providing professional qualifications to graduates of educational institutions and the need for its specification was identified.

Ключові слова: *система визнання кваліфікацій, професійна кваліфікація, ринок праці, професія, кваліфікаційні центри, професійний стандарт, реєстр кваліфікацій.*

Keywords: *qualifications recognition system, professional qualification, labor market, profession, qualification centers, professional standard, qualifications register.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інтеграція України в міжнародне суспільство, здобуття Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу і розширення її участі в міжнародному ринку праці потребує приведення переліку спеціальностей, професій і кваліфікацій у

відповідність з міжнародними стандартами. Актуальність вирішення цих питань суттєво підвищилась після початку збройної агресії російської федерації і збільшення міграційних потоків. Динамічні зміни на ринку праці відбуваються також за наслідками стрімкого технологічного розвитку. Якщо новий перелік спеціальностей, що був прийнятий постановою КМУ від 30 серпня 2024 р. № 1021 вже майже приведений до міжнародних стандартів, то система визнання професійних кваліфікацій ще знаходиться на етапі формування. Це підтверджується жвавими дискусіями в середовищі освітян і роботодавців з приводу визначення механізмів та процедур присвоєння професійних кваліфікацій [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання особливостей формування національної системи визнання професійних кваліфікацій розглядалися багатьма науковцями, освітянами, представниками роботодавців. Віцепрезидент Запорізької торгово-промислової палати Д. Антонюк розглядав необхідність розвитку кваліфікаційних центрів в Україні для повоєнного відновлення кадрового потенціалу [2]. О. Азюковський розглядав питання створення кваліфікаційних центрів для нових професій [3], К. Балог проводила дослідження впливу формального та неформального навчання [4]. Питання визначення механізмів визнання професійних кваліфікацій розглядалися при проведенні дискусій, в яких приймали участь представники закладів вищої освіти і відповідних національних агентств [1].

Питання дослідження змін на ринку праці за наслідками військової агресії російської федерації розглядалися в дослідженнях таких науковців як Н. Азьмук, В. Геєць, О.Грішнова, Е.Лібанова, Л. Шаульська і багатьох інших.

Не зважаючи на велику кількість публікацій проблема визнання кваліфікацій з врахуванням змін на ринку праці і орієнтацією України на Європейський шлях розвитку залишається актуальною та потребує додаткових досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є проведення ретроспективного дослідження змін поглядів на використання

механізмів визнання кваліфікацій за підсумками набуття відповідних компетентностей, а також визначення вимог і особливостей формування національної системи визнання професійних кваліфікацій в умовах орієнтації України на Європейський шлях розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними вимогами до національної системи визнання кваліфікацій є відповідність світовим і, у першу чергу, європейським вимірам. Для оцінювання знань, умінь працівника застосовуються характеристики: спеціальність, професія, види робіт і кваліфікація. Всі ці характеристики у будь-якої країні можуть мати свою систему класифікації. Кожна характеристика має відповідний код і найменування. Ці характеристики мають однозначно відзначати працівника за формою і змістом. Якщо форма представляється відповідними документами з визначенням кодів й найменувань спеціальності, професії, видів робіт і кваліфікації, то зміст має характеризувати саме набір знань і умінь працівника, які визначаються засвоєними навичками, компетентностями і отриманими результатами навчання в системах формальної або неформальної освіти.

З набуттям державності Україна отримала у спадщину законодавчу базу, що визначала методи здійснення освітньої діяльності і механізми визнання кваліфікацій від системи радянських часів, які були прописані в Кодексі законів про працю Української РСР, що був введений в дію ще 1 червня 1972 року. Окремі статті цього Кодексу увійшли до складу законодавчої бази України через Закон України “Про дерадянізацію законодавства України” до складу Кодексу законів про працю України і діють досі. В законодавчій базі визначається порядок здійснення виробничого навчання в робочий час і присвоєння кваліфікації відповідно до тарифно-кваліфікаційного довідника.

З радянських часів спеціальність і кваліфікація визначалась в рамках формальної освіти в дипломі про освіту. В неформальній освіті кваліфікація визнавалась через навчання на підприємствах і була функцією підрозділів підготовки кадрів підприємств.

Після проведення широкої приватизації, змін форми власності багатьох великих підприємств та розвитку системи малих і середніх підприємств підрозділи підготовки кадрів у складі підприємств практично припинили своє існування, а на малих підприємствах такі підрозділи не створювались зовсім. Все це унеможливило подальшу роботу системи визнання кваліфікації через неформальне навчання на підприємствах і було поштовхом для пошуку нових підходів до формування системи визнання кваліфікацій.

У 1997 році Радою Європи та ЮНЕСКО, була прийнята Лісабонська конвенція, яка є ключовим міжнародним документом, що регулює визнання кваліфікацій у сфері вищої освіти в європейському регіоні. Метою конвенції було сприяння академічній мобільності і спрощення процедури визнання кваліфікацій для подальшого навчання або професійної діяльності [5]. Україна ратифікувала Лісабонську конвенцію у 1999 році, що стало важливим кроком до інтеграції в європейський освітній простір. Це забезпечило українським студентам та професіоналам право на визнання дипломів у країнах Європи та полегшило доступ до навчання чи роботи за кордоном [6].

Першою спробою унормування процесів визнання кваліфікацій в нових умовах було прийняття і введення в дію у 2001 році Положення про професійне навчання працівників на виробництві [7]. В положенні визначалось, що Особі, яка підтвердила кваліфікацію, видається свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації за результатами неформального професійного навчання, але конкретизації механізму не було.

У 2005 році Європейський парламент і Рада Європи ухвалили Директиву «Про визнання професійних кваліфікацій» [8], яка стала важливим етапом у систематизації правових норм у цій сфері в рамках ЄС. Метою Директиви було усунення правових прогалів і створення єдиних правил для визнання кваліфікацій, що сприяло підвищенню мобільності працівників між країнами-членами. Директива визначила термін «професійна кваліфікація» як підтвердження кваліфікацій, отриманих через формальну освіту, або шляхом визнання компетентностей, здобутих неформально чи

через професійний досвід. Цей документ створив правову основу для гармонізації правил визнання кваліфікацій, що сприяє мобільності працівників у межах Європейського Союзу.

Пізніше, у 2006 році в Україні, було затверджено Положення про організацію навчально-виробничого процесу на виробництві, яке уточнювало процедуру визнання підвищення кваліфікації. Але на виробництві такі процеси практично не відбувались або носили формальний характер. Це не вирішувало питань якісного визнання кваліфікації працівника. Тому в Україні поступово усвідомлювалась необхідність формування Національної системи кваліфікацій.

Перший законопроект про Національну систему кваліфікацій було підготовлено у 2009 році. В цьому законопроекті Національна система кваліфікацій визначалась як “сукупність механізмів правового та інституційного регулювання кваліфікацій працівників з урахуванням потреб ринку праці та можливостей системи освіти та навчання” [9]. Також було визначено документ встановленого зразка – кваліфікаційне свідоцтво, яке мало видаватися агентством для підтвердження кваліфікації та визначати набутий особою кваліфікаційний рівень чи компетенцію. У цьому проекті у перше було визначено необхідність формування національного реєстру професій з інформацією про найменування всіх професій та кваліфікаційні стандарти, які пов’язані з національною рамкою кваліфікацій. Крім кваліфікаційних стандартів проєкт визначав необхідність формування професійних стандартів.

Відповідно проєкту професійний стандарт – це “специфікація професійної та/або наукової діяльності, що складається з навичок, освітньої складової, професійного досвіду та особистого ставлення людини, необхідних для її ефективної роботи, навчання або участі у науковому дослідженні. Професійний стандарт включає в себе освітню складову та стандарт оцінювання” [9]. Професія визначається як “вид трудової

діяльності, який вимагає наявності певного набору знань, умінь та відповідної кваліфікації” [9].

Підтвердження професійної кваліфікації розглядалось як “процес підтвердження людиною рівня своєї професійної компетенції з наступною оцінкою відповідності рівня професійної кваліфікації уповноваженим органом та видачею відповідного кваліфікаційного свідоцтва” [9].

Рівень кваліфікації - встановлені та затверджені в установленому законом порядку вимоги до компетенції працівника при виконанні посадових обов'язків з урахуванням їх складності та ступеня відповідальності.

Стандарт оцінювання - документ установленого зразка, який містить вимоги до процесу оцінювання набутих людиною кваліфікацій [9].

В законопроекті було запропоновано включення до національної системи кваліфікацій наступних складових:

- Національної рамки кваліфікацій;
- кваліфікаційних рівнів та вимог;
- професійних стандартів;
- оцінки та підтвердження кваліфікацій і компетенцій;
- системи органів у сфері підтвердження кваліфікацій;
- системи фінансування Національної системи кваліфікацій [9].

Визначалось що підтвердження кваліфікації має здійснюватися відповідно стандарту оцінювання затвердженому Національним агентством з кваліфікацій.

Але в той час такий проект закону не був прийнятий і потребував доопрацювання.

Продовжуючи пошук шляхів унормування процесів визнання кваліфікацій у 2010 році Державним комітетом України з питань технічного регулювання та споживчої політики було затверджено і надано чинності національному класифікатору професій України ДК 003/2010 [10]. При розробленні Класифікатора за основу було прийнято Міжнародну стандартну класифікацію професій. Це було суттєвим кроком у напрямку наближення до

Міжнародної системи статистичного обліку праці полегшення міжнародного обміну професійною інформацією.

В класифікаторі визначаються поняття професії, кваліфікації і роботи. Під професією розуміється здатність виконувати подібні роботи, які вимагають від особи певної кваліфікації. Під кваліфікацією розуміється здатність виконувати завдання та обов'язки відповідної роботи. Робота - певні завдання та обов'язки, що виконані, виконуються чи повинні бути виконані однією особою [10].

В класифікаторі визначаються розділи, які можна співвідносити з рівнями освіти, але повністю відсутній зв'язок зі спеціальностями.

Класифікатор ДК 003/2010 є дійсним і зараз. Відповідно до розвитку технологій до нього вносяться зміни.

Отже, класифікатор професій ДК 003:2010 став фундаментальним інструментом для національної стандартизації професійної діяльності та створив передумови для прозорості, ефективності та інтеграції національної системи кваліфікацій в міжнародний контекст.

У 2017 році Рада Європейського Союзу прийняла Рекомендацію щодо Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя [11]. Документ став важливим інструментом для сприяння визнанню кваліфікацій у державах-членах ЄС та їх узгодження з ринком праці та соціальними вимогами. Ця Рекомендація вперше дає визначення національної системи кваліфікацій, яка охоплює всі аспекти національної діяльності, пов'язаної з визнанням освітніх досягнень. Це включає механізми, які забезпечують зв'язки між освітою, професійною підготовкою та ринками праці, а також громадянським суспільством. У рамках системи передбачено розробку та впровадження інституційних механізмів і процесів, що стосуються забезпечення якості, оцінювання та присвоєння кваліфікацій. Зазначено, що Національна система кваліфікацій може складатися з кількох підсистем і містити Національну рамку кваліфікацій. Окрім цього, документ вводить оновлене визначення кваліфікації. Згідно з ним, кваліфікація — це офіційний

результат процесу оцінювання та валідації, який підтверджується компетентним органом, коли особа досягає визначених стандартами результатів навчання. Хоча Україна не є членом ЄС, впровадження принципів Європейської рамки кваліфікацій сприяє інтеграції у європейський освітній простір і підвищує мобільність українських фахівців. Це важливий крок до вдосконалення системи кваліфікацій в Україні відповідно до європейських стандартів. Документ закладає основи для створення більш інтегрованої та гнучкої системи освіти, яка відповідає сучасним викликам ринку праці та сприяє розвитку навичок протягом усього життя.

В Україні, у перше, основні аспекти формування Національної системи кваліфікацій на законодавчому рівні було визначено у 2017 році в Законі України Про освіту [12]. Рухаючись у напрямку Європеїзації у цьому законі кваліфікація окремо розглядається як освітня кваліфікація і професійна кваліфікація.

Освітня кваліфікація це “визнана суб’єктом освітньої діяльності та засвідчена документом про освіту сукупність встановлених стандартом освіти та здобутих особою результатів навчання” [12].

Професійна кваліфікація це “визнана або присвоєна/підтверджена суб’єктом, уповноваженим на це законодавством, та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей та/ або результатів навчання, що дає змогу здійснювати всі трудові функції, визначені відповідним професійним стандартом” [12].

Закон про освіту визначав окремі елементи Національної системи кваліфікацій, але потреба визнання такої системи на законодавчому рівні залишилась. Національна система кваліфікацій практично не мала змоги працювати. Тому у 2020 році вдруге був поданий на розгляд Верховної ради новий проєкт Закону про Національну систему кваліфікацій [13].

Цей законопроект у 2020 році також не було прийнято. Але деякі елементи цього проєкту закону були враховані для усунення

невідповідностей та уточнення положень. З їх врахуванням у 2022 році було прийнято Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування національної системи кваліфікацій” [14]. Прийняття цього закону дозволило зрушитись вперед і почати формувати Національну систему кваліфікацій.

В цьому законі надаються наступні визначення основних категорій [14]:

Професія (вид занять) - це сукупність близьких за трудовими функціями видів трудової діяльності, що можуть вимагати певної професійної та/або освітньої кваліфікації працівника.

Трудова функція - це інтегрований, переважно автономний набір трудових дій, що визначається характерним для нього технологічним процесом та передбачає наявність певних компетентностей, необхідних для їх виконання.

Також уточнюється поняття професійна кваліфікація та визначаються вимоги до структури реєстру кваліфікацій[14]:

Професійна кваліфікація (повна професійна кваліфікація) - це визнана або присвоєна/підтверджена суб'єктом, уповноваженим на це законодавством, та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей та/або результатів навчання, що дає змогу здійснювати всі трудові функції, визначені відповідним професійним стандартом.

Реєстр кваліфікацій - це автоматизована система збирання, верифікації, оброблення, зберігання та захисту інформації про кваліфікації.

Реєстр кваліфікацій містить інформацію про професію (вид занять), професійні та часткові професійні кваліфікації, освітні кваліфікації, професійні стандарти з урахуванням рівнів Національної рамки кваліфікацій.

Центральним органом визначається Національне агентство кваліфікацій, на яке покладаються наступні функції. Національне агентство[14]:

- бере участь у розробленні нормативно-правових актів у сфері кваліфікацій;
- здійснює координацію діяльності заінтересованих сторін у сфері кваліфікацій;
- здійснює супровід Національної рамки кваліфікацій, у тому числі з метою її гармонізації з аналогічними міжнародними документами;
- здійснює міжнародне співробітництво у сфері кваліфікацій;
- здійснює аналіз та оцінку ефективності державної політики у сфері кваліфікацій;
- бере участь у прогнозуванні потреб ринку праці у кваліфікаціях;
- здійснює супровід інформаційного забезпечення Національної системи кваліфікацій;
- створює і веде Реєстр кваліфікацій;
- розробляє проект порядку розроблення, введення в дію та перегляду професійних стандартів і подає його на затвердження Кабінету Міністрів України;
- реєструє професійні стандарти та забезпечує відкритий доступ до стандартів;
- здійснює інформаційно-аналітичне та методичне забезпечення розроблення професійних стандартів;
- бере участь у розробленні стандартів освіти та професійних стандартів;
- здійснює акредитацію кваліфікаційних центрів;
- розробляє критерії та процедури визнання професійних та часткових професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах;
- розробляє проект порядку присвоєння/підтвердження професійних та часткових професійних кваліфікацій, визнання результатів навчання осіб (зокрема, здобутих шляхом неформальної чи інформальної освіти) кваліфікаційними центрами і подає його на затвердження Кабінету Міністрів України;

- взаємодіє з органами та установами забезпечення якості освіти;
- здійснює інші повноваження, передбачені цим Законом та іншими актами законодавства.

Національне агентство кваліфікацій також забезпечує відкритий доступ до Реєстру кваліфікацій всім зацікавленим особам. Порядок ведення Реєстру кваліфікацій затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Національного агентства кваліфікацій[14].

Основним документом, який визначає вимоги до професійних кваліфікацій і є основою для визначення програми підготовки і оцінювання претендентів є професійний стандарт. Відповідно цього закону надаються визначення професійного стандарту, порядок його формування і затвердження [14]:

Професійний стандарт - це затвержені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій.

Професійні стандарти можуть розроблятися роботодавцями, їх організаціями та об'єднаннями, органами державної влади, науковими установами, галузевими радами, громадськими об'єднаннями, іншими заінтересованими суб'єктами.

Професійні стандарти затверджуються їх розробниками.

Методичні рекомендації щодо розроблення професійних стандартів розробляються Національним агентством кваліфікацій та оприлюднюються на його офіційному веб-сайті [14].

В законі визначається необхідність формування мережі кваліфікаційних центрів, які є суб'єктами що “уповноважені на оцінювання і визнання результатів навчання осіб (зокрема, здобутих шляхом неформальної чи інформальної освіти), присвоєння/підтвердження відповідних професійних та часткових професійних кваліфікацій, визнання в Україні професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах” [14]. Для можливості здійснення діяльності кваліфікаційні центри проходять процедуру акредитації.

На сьогодні Національна система кваліфікацій, не зважаючи на відсутність безпосереднього Закону України «Про національну систему кваліфікацій», вже працює. Перші кроки її праці вже визначають позитивні зрушення. Стрімко зростає кількість професійних стандартів, створюються і акредитуються Кваліфікаційні центри.

Але вже виявлено необхідність подальшого покращення Національної системи кваліфікацій. Для цього за ініціативою «Конфедерації роботодавців України» було сформовано групу експертів до складу якої увійшли представники органів влади (Міністерства економіки України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства юстиції України, Національного агентства кваліфікацій, Державної служби зайнятості), та соціальних партнерів для роботи на проєкті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення національної системи кваліфікацій відповідно до актуальних потреб ринку праці та інших питань» (реєстрац. № 9630) [15].

В основному законопроект №9630 торкається трьох основних моментів: виключити з Кодексу законів про працю України ст. 206 (стаття перейшла до законодавчої бази з радянських часів), за якою працівникові, який успішно закінчив виробниче навчання, присвоюється кваліфікація відповідно до тарифно-кваліфікаційного довідника і надається робота відповідно до набутої ним кваліфікації та присвоєного розряду; об'єднати Національний реєстр кваліфікацій з Національним класифікатором України «Класифікатор професій» (ДК 003:2010) та прибрати зобов'язання роботодавців подавати в обов'язковому порядку інформацію про попит на робочу силу (вакансії) [15].

На сьогодні спроби підготовки та прийняття Закону України про Національну систему кваліфікацій продовжуються. Вже підготовлено новий проєкт Закону про Національну систему кваліфікацій [16].

В останньому проєкті Закону України «Про національну систему кваліфікацій» визначено сьогоднішні погляди на мету та завдання Національної системи кваліфікацій.

Визначено, що метою Національної системи кваліфікацій є забезпечення регулювання суспільних відносин, пов'язаних із функціонуванням та розвитком системи кваліфікацій в Україні, відкритої та гнучкої взаємодії заінтересованих сторін у сфері освіти, праці і трудових відносин[16].

Завданнями Національної системи кваліфікацій є [16]:

- створення умов для розвитку особистості шляхом набуття нею відповідних компетентностей та кваліфікацій;
- забезпечення взаємодії ринку освітніх послуг та ринку праці;
- забезпечення відповідності між результатами навчання, що оцінюються, і кваліфікаціями, що присуджуються, визнаються, присвоюються та підтверджуються;
- забезпечення відповідності освітніх та професійних кваліфікацій потребам людини, економіки, суспільства та ринку праці;
- підвищення конкурентноздатності працівників шляхом забезпечення їх права на присвоєння, підтвердження, визнання професійних кваліфікацій;
- задоволення потреб держави та ринку праці у працівниках відповідної кваліфікації для розвитку національної економіки;
- запровадження оцінювання результатів навчання, здобутих шляхом формальної та/ або неформальної, та/ або інформальної освіти з метою присвоєння, підтвердження, визнання професійних кваліфікацій, часткових професійних кваліфікацій;
- стимулювання навчання та професійного розвитку впродовж життя;
- адаптація до норм права Європейського Союзу;
- гарантування прозорості процедур у сфері кваліфікацій[16].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Формування Національної системи кваліфікацій почалось майже з часу набуття Україною державності. На шляху до Європеїзації класифікація спеціальностей, професій, видів робіт набула змін відповідно до Європейських вимірів. Основні інституційні зміни законодавчої бази надали

можливість розпочати формування і впровадження Національної системи кваліфікацій та визначити механізми оцінювання компетенцій, знань і умінь, які претендент набуває в ході формальної, неформальної та інформальної освіти з видачею відповідного документу.

Створено Національне агентство кваліфікацій. Розпочато формування професійних стандартів для визначення кваліфікаційних вимог і формування Реєстру кваліфікацій.

Для проведення процедур визнання кваліфікацій відповідно професійним стандартам створюються і акредитуються Кваліфікаційні центри.

Не зважаючи на позитивні зрушення формування Національної системи кваліфікацій відповідний Закон України досі не прийнятий. Якісна підготовка такого закону ще потребує доопрацювання. Також потребує подальшої формалізації система надання професійних кваліфікацій закладами освіти у випадку відсутності відповідних професійних стандартів.

Отже, в Україні необхідно поширювати створювання мережі акредитованих кваліфікаційних центрів і формування професійних стандартів для всіх, хто хоче підтвердити свої знання, уміння та навички, незалежно від того, де вони здобули освіту. Це може бути навчання в університеті, онлайн-курси, курси за кордоном або професійні курси.

Література

1. Присвоєння професійних кваліфікацій: питання та відповіді. Офіційний сайт Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/reform/93747> (дата звернення 20.12.2024)

2. Антонюк, Д. А., Антонюк, К. І., Бухаріна, Л. М. Розвиток кваліфікаційних центрів в Україні для повоєнного відновлення кадрового потенціалу підприємств. *Економіка України*. 67. 3(748). С. 54-71.

3. Азюковський О. О., Павличенко А. В., Пашенко О. А., Медведовська Т. П. Щодо питання кваліфікаційних центрів для фахівців кібербезпеки:

виклики часу, роль та значення. *Collection of Scientific Papers «ЛОГОΣ»*. June 23, 2023; Oxford, UK. С. 225–230.

4. Балог К. С. Формальне та неформальне професійне навчання та їх правове забезпечення. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. №4 2023. С.49-58. DOI <https://doi.org/10.32782/39221517>

5. Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region / The Council of the European Union, UNESCO, 1997. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/165> (дата звернення: 15.12.2024).

6. Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні : Закон України № 1273-XIV від 3.12.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1273-14#Text> (дата звернення: 15.12.2024).

7. Про затвердження Положення про професійне навчання працівників на виробництві. Сумісний наказ Міністерства праці та соціальної політики України разом та Міністерства освіти і науки України від 26.03.2001 №127/151. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0315-01#Text> (дата звернення: 15.12.2024).

8. Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council on the recognition of professional qualifications. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex:32005L0036> (дата звернення: 15.12.2024).

9. Про національну систему кваліфікацій. Проект Закону України від 16.07.2009 № 4843 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF3QJ00A?an=19> (дата звернення: 15.12.2024).

10. Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК 003:2010». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (дата звернення: 15.12.2024).

11. Council recommendation of 22 May 2017 on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the

establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning.
URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32017H0615%2801%29> (дата звернення: 15.12.2024).

12. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року №2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.12.2024).

13. Про Національну систему кваліфікацій. Законопроект 3859-1 URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-natsionalnu-sistemu-kvalifikatsiy-2> (дата звернення: 15.12.2024).

14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування національної системи кваліфікацій. Закон України від 01.04.2022 №2179-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2179-20#Text> (дата звернення: 15.12.2024).

15. Реформування Національної системи кваліфікацій. Офіційний сайт «Конфедерація роботодавців України» URL: <https://employers.org.ua/news/id2633> (дата звернення: 15.12.2024).

16. Про Національну систему кваліфікацій. Законопроект 12305 від 11.12.2024 URL <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45426>

References

1. Osvita.ua (2024) “Awarding professional qualifications: questions and answers”, available at: <https://osvita.ua/vnz/reform/93747> (Accessed 20 Dec 2024)

2. Antoniuk, D. A., Antoniuk, K. I. and Bukharina, L. M. (2024) “Development of qualification centers in Ukraine for the post-war restoration of enterprises’ personnel potential”, *Economy of Ukraine*, vol. 67, 3(748), pp. 54-71.

3. Aziukovskyi, O. O., Pavlychenko, A. V., Pashchenko O. A. and Medvedovska T.P. (2023) “On the issue of qualification centers for cybersecurity professionals: challenges of the time, role and importance”, *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»*, vol. 23, 2023, pp. 225–230.

4. Baloh K. S. (2023) “Formal and informal professional education and their legal provision”, *Actual problems of native jurisprudence*, vol. 4, pp. 49-58

5. The Council of the European Union, UNESCO (1997), “Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region”, available at: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/165> (Accessed 15 Dec 2024).

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine “On the ratification of the Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1273-14#Text> (Accessed 15 Dec 2024).

7. Ministry of Labor and Social Policy of Ukraine and Ministry of Education and Science of Ukraine (2001), Compatible order “On approval of the Regulations on professional training of workers in production”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0315-01#Text> (Accessed 15 Dec 2024).

8. EUR-Lex (2005) “Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council on the recognition of professional qualifications”, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex:32005L0036> (Accessed 15 Dec 2024).

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2009), The project Law of Ukraine “About the national qualifications system”, available at: <https://ips.ligazakon.net/document/JF3QJ00A?an=19> (Accessed 15 Dec 2024).

10. National Classifier of Ukraine (2010) "Classifier of Professions DK003:2010", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (Accessed 15 Dec 2024).

11. EUR-Lex (2017) “Council recommendation of 22 May 2017 on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning”, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal->

content/EN/TXT/?uri=celex%3A32017H0615%2801%29 (Accessed 15 Dec 2024).

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine “About education”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Accessed 15 Dec 2024).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020), The project Law of Ukraine “About the national qualifications system”, available at: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-natsionalnu-sistemu-kvalifikatsiy-2> (Accessed 15 Dec 2024).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “On amendments to certain legislative acts of Ukraine regarding the functioning of the national qualifications system”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2179-20#Text> (Accessed 15 Dec 2024).

15. Confederation of Employers of Ukraine (2024) “Reforming the National Qualifications System”, available at: <https://employers.org.ua/news/id2633> (Accessed 15 Dec 2024).

16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2024), The project Law of Ukraine “About the national qualifications system”, available at: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45426> (Accessed 15 Dec 2024).

Стаття надійшла до редакції 30.12.2024 р.